

адаптація персоналу до нових технологій (подолання опору персоналу новаціям);
розробка особливих форм інтеграції інформаційно-технологічних систем між підрозділами та керівництвом.

Подальші дослідження у даній сфері не тільки будуть сприяти розвитку нових методик фінансового аналізу, але й вплинуть на пропозицію програмних продуктів на ринку, їх функціонал та направленість.

Наук. керівн. Журавльова І. В.

Література: 1. Соколов А. Ф. Формирования современной системы управления проектной организацией (на основе информационных компьютерных технологий) : автореф. дисс. канд. экон. наук : 08.00.05 ИЭ РАН / А. Ф. Соколов. – М., 2007. – 27 с. 2. Очковская М. С. Инновации как качественный фактор экономического развития : автореф. дис. канд. экон. наук : 08.00.01 / М. С. Очковская ; Моск. гос. ун-т. им. Ломоносова. – М., 2006. – 26 с. 3. Пархоменко В. М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: методичне та нормативне забезпечення : автореф. дис. канд. экон. наук : 08.06.04 / В. М. Пархоменко ; Ін-т аграр. ек. УААН. – К., 2002. – 19 с. 4. Ступакова М. Пациент скорее жив, чем мертв, или как оценить финансовое состояние предприятия [Электронный ресурс] / М. Ступакова. – Режим доступа : <http://www.aup.ru>. 5. Шуремов Е. Инструменты финансового анализа – критерии выбора [Электронный ресурс] / Е. Шуремов. – Режим доступа : <http://www.aup.ru>. 6. Молодцов Д. А. Программное обеспечение финансового анализа [Электронный ресурс] / Д. А. Молодцов. – Режим доступа : <http://emag.iis.ru>. 7. Рябых Д. Программы анализа финансового состояния. Статьи и обзоры [Электронный ресурс] / Д. Рябых. – Режим доступа : <http://www.-cfin.ru/software/afs/index.shtml>. 8. Горицкая Н. Применение МСФО в Украине [Электронный ресурс] / Н. Горицкая. – Режим доступа : http://www.gaap.ru/biblio/gaap-ias/compare_rus2/133.asp. 9. Павловская А. Audit Expert и тенденции развития систем автоматизации финансового анализа [Электронный ресурс] / А. Павловская. – Режим доступа : http://www.expert-systems.com/pressroom/articles/articles_detail.php?ID=1598.

УДК 658.153

Руденко О. М.

Студент 5 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ ОБІГОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Анотация. Проанализовано існуючі методи планування оборотного капіталу підприємства, визначено переваги, недоліки та особливості застосування кожного методу.

Аннотация. Проанализированы существующие методы планирования оборотного капитала предприятия, определены преимущества, недостатки и особенности применения каждого метода.

Annotation. The existing methods of planning of a working capital of the enterprise is analyzed, the advantages, lacks and features of application of each method are considered.

Ключові слова: обігові кошти, методи нормування обігових коштів, метод прямого розрахунку, коефіцієнтний метод, аналітичний метод.

Обігові кошти є однією зі складових майна підприємства, ефективне використання яких є підґрунтям забезпечення безперебійного процесу виробництва й збуту продукції, підвищення прибутку і рентабельності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

Висока інфляція, неплатежі та інші кризові явища сучасного етапу розвитку ринкових відносин вимушують підприємства змінювати політику щодо управління обіговими коштами, здійснювати пошук нових джерел їх формування, упроваджувати організаційно-економічні заходи щодо підвищення ефективності їх використання.

Проблематикою формування та управління обіговими коштами підприємства займалися такі вчені-економісти, як Петровович Й. М., Шваб Л. І., Гриньова В. М., Коюда В. О., Поддєрьогін А. М. та ін. [1 – 5]. В економічній літературі достатньо широко висвітлені теоретичні аспекти сутності обі-

© Руденко О. М., 2010

гових коштів, їх класифікації, джерел формування, надана характеристика методичним підходам щодо оцінювання ефективності їх використання.

Для забезпечення прискорення оборотності обігових коштів, економії власних фінансових ресурсів підприємству необхідно визначити оптимальну потребу в обігових коштах, розрахувати обґрунтовані їх норми і нормативи. Але серед науковців існують розбіжності щодо трактування сутності окремих методів планування обігових коштів, не визначеними залишаються особливості їх застосування. У зв'язку з цим метою даної статті є аналіз існуючих методів планування обігових коштів підприємства, виявлення переваг та недоліків кожного з них та обґрунтування сфери їх застосування.

Петровоч І. М., Шваб Л. І., Гриньова В. М., Коюда В. О., Бланк І. О. [1 – 3; 5] виділяють три методи нормування обігових коштів, а саме: аналітичний метод (який у літературі ще називають дослідно-статистичним), коефіцієнтний метод і метод прямого розрахунку. Поддєрьогін А. М. виділив лише два методи – це метод прямого розрахунку та економічний метод [4, с. 203].

Метод прямого розрахунку можна назвати ще нормуванням. Нормування – це процес обчислення тієї частини оборотних активів (запасів і витрат), яка потрібна підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та здійснення розрахунків. Нормування оборотних активів включає розробку та встановлення на кожному підприємстві спеціальних норм за окремими видами матеріальних цінностей, витрат виробництва тощо і розрахунок нормативу власних оборотних активів у грошовому виразі на кінець року [3, с. 190].

Норма – це обчислювальна за кожним видом оборотних активів відносна або мінімальна їх величина, що необхідна для розрахунку нормативу. У свою чергу, норматив – це мінімальний розмір власних оборотних активів у грошовому виразі, що необхідний підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та розрахунків [3, с.190].

Сутність методу прямого розрахунку (або нормування) полягає в розрахунку запасів за кожним елементом обігових коштів з урахуванням усіх змін на рівні організаційно-технічного розвитку підприємства, транспортування товарно-матеріальних цінностей, практики розрахунків між підприємствами.

Метод прямого розрахунку дає змогу розрахувати індивідуальні і сукупний норматив. До індивідуальних належать нормативи обігових коштів: у виробничих запасах (сировина, основні й допоміжні матеріали, куповані напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети); у незавершеному виробництві і напівфабрикатах власного виробництва; у витратах майбутніх періодів; у готовій продукції. Сукупний норматив – це сума індивідуальних нормативів.

Дані розрахунки, проведені методом прямого розрахунку, здійснюються на тривалий час і не передбачають раптових змін асортименту продукції, технології виробництва, умов постачання та збуту. Через це обчислений за допомогою даного методу норматив потребує щорічного коригування з урахуванням змін виробничої програми і швидкості обороту обігових коштів. З метою такого коригування використовуються наступні методи планування обігових коштів підприємства.

Сутність коефіцієнтного методу полягає в тому, що він дозволяє здійснити розрахунок потреби в оборотних активах із урахуванням тенденцій і співвідношень у змінах обсягу виробництва та окремих видів запасів і витрат [2, с.128].

Визначення нормативу обігових коштів за допомогою коефіцієнтного методу полягає в наступному. Перш за все, слід зауважити, що норматив на поточний рік ділять на дві частини: виробничий норматив і невиробничий норматив. До виробничого відносять нормативи обігових коштів за статтями, розмір яких прямо залежить від обсягу витрат на виробництво: сировина, основні матеріали, купівельні напівфабрикати, допоміжні матеріали, тара, незавершене виробництво та готова продукція.

До невиробничого відносять ті елементи нормованих обігових коштів, розмір яких прямо не залежить від зміни витрат на виробництво: запасні частини для ремонтів устаткування, малоцінні і швидкозношувані предмети, витрати майбутніх періодів. Співвідношення, що склалися в минулому періоді, з використанням відповідних коефіцієнтів, перетворюються і переносяться на майбутній період [4, с. 203].

У результаті проведеного аналізу праць учених-економістів [1 – 5] можна зробити висновок, що аналітичний та економічний методи за змістом є тотожними. Їх сутність полягає в тому, що розрахунок нормативу за окремими елементами обігових коштів не проводиться, а сукупний норматив на плановий рік обчислюється відповідно до діючого нормативу в поточному році, скорегованого на зміну обсягу виробництва і пришвидшення обороту обігових засобів у плановому році [1 – 5].

Норматив на плановий рік, як і в коефіцієнтному методі, ділять на дві частини: виробничий та невиробничий норматив. Далі для визначення нормативу обігових коштів на плановий рік виробничий норматив збільшується відповідно до темпів зростання виробничої програми в плановому періоді. Невиробничий норматив обігових коштів збільшується на 50 % від зростання виробничої програми (слід зауважити, що дане збільшення обсягу невиробничого нормативу відноситься до економічного методу, що висвітлено лише Поддєрьогінім А. М. [4, с. 204]. Отримана загальна сума нормативу зменшується на суму коштів, що вивільняються в результаті планового (прогнозованого) прискорення оборотності обігових коштів.

Аналітичний метод застосовується на підприємствах, де кошти, вкладені в матеріальні цінності й витрати, мають велику частку в загальній сумі обігових коштів.

Автором була виявлена схожість між аналітичним (економічним) і коефіцієнтним методами. При застосуванні обох методів норматив обігових коштів підприємства поділяють на 2 частини: на

виробничий та невиробничий. При розрахунку нормативу обігових коштів враховується зміна обсягів виробництва та окремих видів запасів і затрат. У коефіцієнтному не враховується зміна оборотності оборотних активів.

Установлені розбіжності в аналітичному та економічному методах планування обігових коштів підприємства, а саме в економічному, на відміну від аналітичного, невиробничий норматив обігових коштів збільшується на 50 % від зростання обсягів виробництва. Також автор виявив переваги та недоліки, і сферу застосування кожного з методів, які наведені в таблиці.

Таблиця

Методи планування оборотного капіталу

Найменування методу	Переваги	Недоліки	Сфера застосування
Метод прямого розрахунку (нормування)	Найбільш, точний, оскільки розрахунок нормативу обігових коштів здійснюється за окремими елементами. Ураховуються всі зміни на рівні організаційно-технічного розвитку підприємства, транспортування ТМЦ, форм та порядку розрахунків між підприємствами. Сприяє пошуку резервів прискорення оборотності обігових коштів	Розрахунки норм і нормативів здійснюються на тривали час і не враховують зміни обсягів виробництва та швидкості обороту обігових коштів. Дуже трудомісткий. Вимагає високої кваліфікації персоналу підприємства	Застосовується на нових підприємствах, а також тоді, коли треба проаналізувати стан обігових коштів для виявлення або непотрібних, надлишкових, неліквідних виробничих запасів, або резервів скорочення тривалості виробничого циклу, або причин нагромадження готової продукції на складах
Аналітичний (економічний)	Дозволяє здійснити розрахунок потреби в оборотних активах із урахуванням тенденцій зміни обсягів виробництва та прискорення обороту оборотних активів підприємства	Надає укрупнені планові показники обігових коштів, оскільки норматив оборотних активів ділять на виробничий та невиробничий. Не проводиться розрахунок нормативу обігових коштів за окремими елементами.	Застосовуються на вже діючих підприємствах, коли є вже розраховані нормативи обігових коштів за попередні періоди
Коефіцієнтний	Простий у використанні. Не трудомісткий. Не потребує високої кваліфікації фахівців на підприємстві Дозволяє здійснити розрахунок потреби в оборотних активах із урахуванням тенденцій і співвідношень у змінах обсягу виробництва та окремих видів запасів і затрат (за допомогою розділення нормативу обігових коштів на виробничий та невиробничий нормативи)	Сприяє переносу помилок у плануванні обігових коштів минулих періодів на майбутні періоди	

У результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. В економічній літературі висвітлені та в практичній діяльності підприємства застосовують три основних методи планування обігових коштів підприємства: метод прямого розрахунку, аналітичний і коефіцієнтний методи. Найбільш прогресивним і точним, але дуже трудомістким серед усіх є метод прямого розрахунку, який дозволяє обґрунтовано визначити потребу підприємства в окремих елементах нормованих обігових коштів.

Визначення оптимальної потреби в обігових коштах є дуже важливе для забезпечення високої ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що у разі зниження розміру обігових коштів можливі перебої в постачанні й виробничому процесі, зменшення обсягу виробництва та прибутку, виникнення прострочених платежів і заборгованості, інші негативні явища в господарській діяльності підприємств. Надлишок обігових коштів призводить до накопичення надмірних запасів сировини, матеріалів; послаблення режиму економії; створення умов для використання обігових коштів не за призначенням.

Наук. керівн. Меренкова Л. О.

Література: 1. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – 3-те вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с. 2. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Й. М. Петровица. – 2-ге вид., виправл. – Львів : Магнолія 2006, 2007. – 580 с. 3. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с. 4. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с. 5. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 4-е вид. – К. : Каравела, 2007. – 584 с.